

Miljøverndepartementet
Postboks 8013 Dep

Vår saksbehandler: Kristian Pettersen, tlf. 73 86 64 97

0030 Oslo

Deres ref.: 2002-458-1
Vår ref.: 200203523-1 650

Vår dato: 28.06.2002

Høring av NOU 2002:1 Fortid former framtid

Sør-Trøndelag fylkeskommune har behandlet ovennevnte sak. I denne forbindelse henvises også til høringsmøte som ble arrangert av Miljøverndepartementet i Trondheim 18.04. i år, der samtlige kommuner i Sør-Trøndelag var til stede.

Saken er behandlet i fylkestinget 19.06. i år. Saksutredning og protokoll fra denne behandlingen følger nedenfor og er Sør-Trøndelag fylkeskommunes uttalelse til saken.

Saksutredning: Høring av NOU 2002:1 Fortid former framtid - utfordringer i en ny kulturminnepolitikk

VEDLEGG OG ANDRE SAKSDOKUMENTER

Nummererte vedlegg som følger saken

- Kort presentasjon av hovedlinjene i NOU 2002: Fortid former framtid – utfordringer i en ny kulturminnepolitikk (Miljøverndepartementet, 28.02.02.)

NOU 2002:1 Fortid former framtid – Utfordringer i en ny kulturminnepolitikk legges ut til orientering

Innledning

NOU 2002:1 tar opp kulturminnearbeidet i Norge i stor bredde og kommer med en rekke anbefalinger. Hovedpunkter blant disse er: Å styrke lokal forankring i kulturminnearbeidet; å tilrettelegge for at kulturminnenes samfunnsøkonomiske ringvirkninger kan måles; styrking av kulturminneeiernes juridiske og økonomiske rettigheter; en sterkere rolle for frivillige organisasjoner og for museene i kulturminnearbeidet; bedre samarbeid mellom departementene kultur og miljø (museum og kulturminneforvaltning); oppretting av et statlig kulturminnefond; ny kulturminnelov og en samlet og styrket forvaltning på regionalt nivå.

Miljøverndepartementet har hatt regionale høringsmøter om utredningens innhold våren 2002, herav et møte for Midt-Norge i Trondheim 18. april.

Utredningen er sendt Sør-Trøndelag fylkeskommune til høring, med frist 28. juni i år.

I debatten fra høringsmøtet ble det fra flere hold stilt spørsmål om hva som egentlig var nytt i utredningen, uten at det kom konkrete svar fra utvalget eller MD. Fra Kulturminneutvalgets side ble det svart at det nye var tilstrebing av *en mer strukturert politikk og mer ressurser til saksfeltet*. Det at kulturminner må tillempes folks levevis anses svært viktig. I en tid med mange endringer i samfunnet må bruken av kulturminnene henge med.

Som drøftingssubjekt har denne saken en lang rekke emner. Av størst interesse for fylkeskommunen er *hvilken rolle kulturminnevernet på regionalt nivå skal spille inn i framtida* ut fra de nasjonale rammevilkår som fremmes.

Utredningen

Utredningen er delt i to deler:

- I. *Verdigrunnlag og hovedlinjer i en ny kulturminnepolitikk*
- II. *Forslag til tiltak.*

Utredningen kan for en stor del sees som en beskrivelse av en virkelighet som *allerede* eksisterer. Utredningens verdi ligger imidlertid her på det at den systematiserer og samler trådene fra sammenhenger innen kulturminnevernet.

Utvalget nevner spesielt noen punkter som er viktige i en ny kulturminnepolitikk, jfr. vedlegg 1. For fylkeskommunens myndighetsområde er følgende hovedgrep viktig å drøfte:

Kulturminnepolitikk for en ny tid

Det legges vekt på at menneskene skal ha en plass i kulturminnevernet. Dette må forstås dit hen at folk må få økt tilgang til kulturminner, samt bli medbestemmende i høyere grad enn tidligere når det gjelder hvilken premiss kulturminner skal være i samfunnsutviklingen. Dette er et interessant framlegg som gir flere interessante problemstillinger:

- Tør den offentlige forvaltningen å overlate deler av ansvaret for kulturminner til andre?
- Hvilke konsekvenser vil større *lokalt* forvaltningsansvar få for kulturminner og kulturmiljø?
- Er det mulig å overlate forvaltningsansvaret for kulturminner med det sterkeste vern, fredning, til andre enn ekspertene?
- Skal eierne få større innflytelse over bruken av kulturminner og kulturmiljøer med legalt, sterkt vern?
- Hvordan kan ønsket om mer dialog og mindre byråkrati praktiseres?

Opplevelse, utvikling og verdiskaping

Utredningen nevner kulturminner og kulturmiljøer som kilder til opplevelse, utvikling og verdiskaping. Dette er imidlertid ikke nærmere konkretisert. Også her fins en rekke ubesvarte spørsmål, hvorav noen er meget sentrale:

- Hvilke betydningsinnhold har forskjellige typer kulturminner?
- Hvordan kan disse benyttes til beste for vår tid og framtida?
- Også kulturminneverdier må skapes. Skal dette være en sak for byråkratene eller folk flest eller begge?

- Samarbeidsforhold mellom aktører på mange plan. Hvordan få til enklere, mer inspirerende og smidigere ordninger enn i dag?

Også her fins det en rekke forhold som krever nærmere drøfting. Det vil være store forskjeller når det gjelder hvordan kulturminner kan brukes på fornuftig vis. Et gammelt hus kan eksempelvis brukes på en helt annen, konkret og praktisk måte enn en gravhaug fra jernalderen. Det samme forholdet vil også avspeiles dersom en ser kulturminner i en næringsmessig sammenheng. Det er viktig å vite at kulturminner alltid er relatert til mennesker og får sin verdi ut fra hvilke verdier som skapes rundt disse, enten det er kunnskap om fortida, opplevelse av fortida eller andre verdier det er snakk om.

I dette forholdet fins det både overdrevne myter om kulturminner som inntektskilder og også underkommunisering av kunnskapsverdier omkring kulturminner som ville hatt interesse for bygda og byen, men som dessverre ikke er videre kjent.

Ny kulturminnelov

Forslaget om ny kulturminnelov er også interessant, men er dessverre heller ikke konkretisert, ut over at kulturminneaspektet i Plan- og bygningsloven bør styrkes, samt at det etterlyses endringer angående økonomi og juridiske rettigheter for kulturminneiere. Det har de siste årene vært debatt omkring flere av kulturminnelovens paragrafer, hvor §10 som omhandler tiltakshaveres plikt til å betale arkeologiske undersøkelser har vært til dels sterkt framme.

- Det kan ikke være noen tvil om at en lettelse i økonomispørsmålet vil ha en stor verdi for kulturminnevernet, idet det vil bli lettere å samarbeide med tiltakshavere. I dette bør også inngå en grundig drøfting av mulige erstatningsordninger for grunneiere som får klausulert sin private eiendom i forbindelse med automatisk fredete kulturminner som ikke tidligere har vært kjent. Dette må være et viktig moment all den stund at et stort flertall av eksempelvis de automatisk fredete kulturminnene ligger ute i naturen uoppdaget!
- Hva angår forholdet til plan- og bygningsloven så er dette et spørsmål som også må avklares og som Planlovutvalget arbeider med ut fra tanker om innarbeiding av deler av særlover i planlovgivningen. Her er det behov for samordning av flere lovverk.

Mengdeaspektet ved kulturminner er underkommunisert

Av forhold som utredningen ikke kommuniserer i tilstrekkelig grad er mengdeaspektet når det gjelder kulturminner. Når Sør-Trøndelag fylke kan påregnes å ha et sted mellom 50.000 og 100.000 verneverdige kulturminner, så må også mengdeforholdet ha betydning ettersom kulturminnene fins spredt utover i by og bygd, og som oftest først og fremst har sin betydning på det stedet der de fins.

Dette har sin betydning også i forhold til en omfattende klausulering av privat eiendom og det forhold at bruk av kulturminner er basert på godvilje fra kulturminneiere (vanligvis grunneier) og at det i dette forholdet fins svært lite ressurser til å støtte opp om positive tiltak

Dette mengdeforholdet burde vært nøyere drøftet og det burde vært konkretisert et stykke på vei hva en akter å gjøre med dette. Relevante spørsmål er her:

- Når det fins økonomi og vilje til å bevare utelukkende et "representativt utvalg" av kulturminner, hva gjør en så med den store resten? Dette er i særlig grad aktuelt for de automatisk fredete kulturminnene fra før reformasjonen.
- Hva mener en egentlig med å "ta vare på for framtida", og for hvor lang tidshorisont skal en tenke framover? Dette er et viktig spørsmål i en tid med knappe ressurser og planlegging som normalt omfatter budsjettåret.

Økonomi

Utvalget understreker at de økonomiske rammene må stå i forhold oppgavene i kulturminnevernet og at dette forholdet må følges opp.

Riksantikvarens utkast til opptrappingsplan for ressurser til kulturminnevernet fra år 2000 av viser et behov for 9 milliarder kroner fram til 2020 til tiltak for å sette i stand og vedlikeholde ulike kulturminner. I Riksantikvarens behovsanalyse fra oktober 2001 er prosjekter og løpende oppgaver for perioden 2002-2005 beregnet til 1,9 milliarder kroner, dvs. 400-550 mill. kr pr år; dette i tillegg til dagens bevilgning. Ettersom Miljøverndepartementet både for 2001 og 2002 har bevilget ca 210 mill. kr til kulturminnefeltet er det et stort gap mellom det beregnede behov og det som faktisk bevilges.

Forslaget om et kulturminnefond er som kjent allerede fremmet av regjeringen. Avkastningen av et fond på 200 mill. kr skal hvert år kunne brukes til kulturminneformål. En regner ut fra dette at et beløp på 10 mill. kr skal kunne stilles til disposisjon for landet under ett. Dette beløpet er ment å skulle komme i tillegg til eksisterende støtteordninger. Det er også sagt fra regjeringen at dette skal være et første beløp som en tar sikte på å trappe opp i årene som kommer.

Det skal også tilstrebes en egenandel på 50 % fra samarbeidende part for å kunne nyte godt av midler fra kulturminnefondet. Dette er et greit prinsipp, men vil trolig være svært vanskelig å få til når det gjelder de eldre kulturminnene som ikke har en bruksfunksjon som kan tilgodese eier på mer direkte vis.

Det aktuelle beløpet fra fondet er en begynnelse, men en må ta i betraktning at deler av de ordinære midlene fra staten er tørket inn de senere år, slik at en i realiteten ikke har noen økning i disponible midler for fylkeskommunene. En annen sak er også at eventuelle nye midler vil kreve en fornuftig fordeling, som vil måtte belastes administrasjonen. I denne sammenheng kan opplyses om at staten ikke har bevilget nye stillinger til fylkeskommunene siden initialfasen fra omorganiseringen av kulturminnevernet i 1990, da fylkeskommunene fikk delegert myndighet.

Drøftingsemner innen økonomiområdet:

- Ressursgrunnlaget for kulturminnevernet er i ethvert tilfelle svært utilstrekkelig. Hvordan skal en påvirke Stortinget og regjeringen til at bevilgningene harmoniseres i større grad med det reelle behovet?
- Fylkeskommunen forventes å ta ansvar for kulturminner av regional verdi. Hvilket ressursgrunnlag skal en legge seg på her og hvordan kan en initiere ressurser utenfra til dette arbeidet?

Konklusjoner fra fylkesrådmannen:

- Sør-Trøndelag fylkeskommune tar til etterretning de forslag som fremmes i NOU 2002:1, som et omfattende og verdifullt grunnlag for en ny kulturminnepolitikk.
- Utredningen inneholder forslag som vurderes å være av avgjørende betydning for et kulturminnevern i pakt med dagens og framtidens behov for miljøgoder av denne art.
- Det foreslås å utarbeide en høringsuttalelse basert på momenter fra drøftingen ovenfor.
- Regjeringen bebuder en stortingsmelding om kulturminnevernet våren 2003. Fylkesrådmannen mener at det mest sentrale forvaltnings- og utviklingsapparatet innen kulturminnevernet i dag, fylkeskommunene, må delta aktivt i forbindelse med utarbeiding av denne meldingen. Dette kan skje ved at fylkeskommunene samlet tar kontakt med stortingskomiteen for presiseringer av sentrale momenter til stortingsdebatten. Av sentrale slike momenter kan nevnes: Økonomi, organisering og myndighetsfordeling.

Arkivsak: 200202493

50/2002 Høring av NOU 2002:1 Fortid former framtid - utfordringer i en ny kulturminnepolitikk

Behandlet/behandles av:

Komité 1
Fylkestinget

Møtedato

06.06.2002
18.06.2002

Saknr

4/2002
50/2002

Innstilling

Komité 1 anbefaler Fylkestinget å fatte følgende vedtak:

1. Fylkestinget samtykker i de målsettinger som framkommer i NOU 2002:1 Fortid former framtid.
Fylkestinget har merket seg Regjeringens opprettelse av et eget Kulturminnefond og støtter tanken bak dette i det det understreker behovet for større økonomiske ressurser til formålet.
2. Fylkestinget framhever fylkeskommunens sentrale rolle i kulturminnefeltet, bl.a. som faglig ressurs for kommunale myndigheter og private grunneiere, og må frarå endringer i oppgavefordelingen og de økonomiske rammevilkår som svekker dette.
3. Det er i dag et enormt gap mellom krav som blir stilt i forhold til å ta vare på verneverdige kulturminner og de økonomiske virkemidler som står til rådighet.
4. De økonomiske konsekvensene for grunneierne må vektlegges.

Protokoll

Ingen forslag ble fremmet.

Representanten Jorid Johannessen(H) ønsket punktvis votering

Votering:

Innstillingens punkt 1 ble enstemmig vedtatt

Innstillingens punkt 2 ble vedtatt mot 17 stemmer(H,FrP,Wormdal Asbøll(V))

Innstillingens punkt 3 ble enstemmig vedtatt

Innstillingens punkt 4 ble enstemmig vedtatt

Vedtak

1.

Fylkestinget samtykker i de målsettinger som framkommer i NOU 2002:1 Fortid former framtid.

Fylkestinget har merket seg Regjeringens opprettelse av et eget Kulturminnefond og støtter tanken bak dette i det det understreker behovet for større økonomiske ressurser til formålet.

2.

Fylkestinget framhever fylkeskommunens sentrale rolle i kulturminnefeltet, bl.a. som faglig ressurs for kommunale myndigheter og private grunneiere, og må frarå endringer i oppgavefordelingen og de økonomiske rammevilkår som svekker dette.

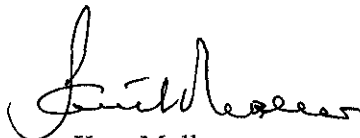
3.

Det er i dag et enormt gap mellom krav som blir stilt i forhold til å ta vare på verneverdige kulturminner og de økonomiske virkemidler som står til rådighet.

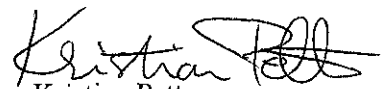
4.

De økonomiske konsekvensene for grunneierne må vektlegges.

Med hilsen

Knut Møller
Avdelingssjef

Kristian Pettersen
fylkesarkeolog